

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง เนื้อหาด้านบันเทิงในหนังสือพิมพ์รายวัน มีแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์
2. ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร
3. ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูสาร
4. แนวคิดเรื่องคุณค่าข่าว
5. แนวคิดเรื่องกาหนดและปรับปรุงหน้าเด่นของหนังสือพิมพ์
6. แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์

แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์

ตามความหมายอันเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไป "หนังสือพิมพ์" หมายถึง สิ่งพิมพ์ซึ่งรวบรวมข่าวสาร ข้อคิดเห็น และสาระบันเทิงเรีงรมย์ต่างๆ โดยพิมพ์กระดาษราคาถูก ออกเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายปักษ์ หรือรายเดือนก็ได้

ซวร์ตน์ เติตซ์ย (2535 : 81) กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือพิมพ์ว่า หนังสือพิมพ์คือสื่อมวลชนซึ่งถือเป็นสถาบันรวบรวม เก็บรักษา และเผยแพร่ข่าวสารทุกชนิดที่มาจากแหล่งต่างๆ ในสังคม ที่กล่าวว่าเป็นสถาบันนั้น หมายถึง การทำหน้าที่แพร่ข่าวสารอันจำเป็นต่อการดำเนินงานของสถาบันอื่นๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ตลอดจนเป็นผู้ระแวงระวังภัยให้แก่ชุมชน เป็นคนกลางทางข่าวสารของสังคมด้วยการเสนอเนื้อหาต่างๆ เช่น ข่าว วิพากษ์วิจารณ์ หรือโฆษณา เป็นต้น อย่างมีมาตรฐานและอย่างต่อเนืองกันไป หนังสือพิมพ์บางฉบับกลายเป็นพาหะของการบันเทิง และข่าวสารรูปอื่นเพื่อมวลชนตามไปด้วย

เมื่อเป็นดังนี้ หนังสือพิมพ์จึงมีความสำคัญและมีบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว จากกาแรกที่ เป็นเพียงสื่อสำหรับข่าวสารและความบันเทิงในอดีต ได้กลายมาเป็นสื่อสำหรับสร้างอิทธิพลเหนือการดำรงชีวิตของผู้่านในหลายๆด้าน ด้วยการเสนอข่าวสารข้อมูลอันจะเป็นพื้นฐานสำคัญ รวม

ทั้งการเป็นผู้นำในการสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมของการใช้ชีวิตและความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างบุคคลแต่ละคน ทั้งในสังคมภาวะปกติและยามวิกฤตการณ์ต่างๆ

ปกติหนังสือพิมพ์เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ให้ข่าวสารและความคิดหรือวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านแต่ละคนและสังคมส่วนรวม เพราะธรรมชาติทางกายภาพของหนังสือพิมพ์ทั่วไปนั้นสามารถจะเสนอเนื้อหาได้หลากหลายและกว้างขวางลึกซึ้งเหมาะสมกับผู้อ่านทุกระดับ หนังสือพิมพ์จึงเป็นสื่อของการสื่อสารและเป็นสถาบันอันทรงพลังสถาบันหนึ่งในสังคม

ปัจจุบันหนังสือพิมพ์ได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย ทั้งในแง่บทบาท หน้าที่ รูปร่างลักษณะทางกายภาพ และในขณะเดียวกันจำนวนผู้อ่านก็มีจำนวนมากขึ้นด้วย หนังสือพิมพ์จึงได้กลายเป็นสื่อสำคัญที่สนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในสังคมด้วยการให้ทั้งข่าวสาร ข้อมูล และการโฆษณา พร้อมทั้งการเป็นสื่อราคาถูกลงที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือสำหรับเรียกมวลชนมาร่วมกันในกิจกรรมต่างๆ เช่น กีฬา ดนตรี การประชุมทางการเมือง และการเดินขบวน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้หนังสือพิมพ์จะมีบทบาทต่อสังคมอย่างกว้างขวางใหญ่โตเพียงใด แต่หนังสือพิมพ์ในปัจจุบันคงมีหน้าที่สำคัญเช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์ในอดีตเมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว คือพิมพ์ข่าวสารสำหรับผู้อ่านนั่นเอง

ดร.ณิ นีร์ณรักษ์ (2537 : 1) กล่าวว่าตามหลักวิชาการวารสารศาสตร์หนังสือพิมพ์แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทตามหลักลักษณะของเนื้อหาของข่าว คือ

1. หนังสือพิมพ์ประเภทเพ่งคุณภาพ (Quality Newspapers)
2. หนังสือพิมพ์ประเภทเพ่งปริมาณ (Popular Newspapers)

หนังสือพิมพ์เพ่งคุณภาพนั้น ได้แก่ หนังสือพิมพ์ที่มุ่งเน้นข่าวหนักที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ และปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม หนังสือพิมพ์ประเภทนี้มีจำนวนจำหน่ายไม่สูงมากนัก เพราะมีนโยบายมุ่งที่จะรับใช้ผู้อ่านที่สนใจและต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ตัวอย่างของหนังสือพิมพ์ประเภทนี้ ได้แก่ หนังสือพิมพ์แนวหน้า และมติชน

ส่วนหนังสือพิมพ์ประเภทมุ่งปริมาณ มักจะเน้นเกี่ยวกับข่าวเบาๆ ซึ่งได้แก่ข่าวอาชญากรรม ข่าวศาล ข่าวบันเทิงต่างๆ โดยไม่ได้เน้นเนื้อหาสาระ เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์ประเภทเพ่ง

คุณภาพ ฉะนั้น หนังสือพิมพ์ประเภทนี้จึงมีปริมาณจำหน่ายสูง เพราะมุ่งเอาใจตลาดทุกระดับ หนังสือพิมพ์ดังกล่าวได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ เป็นต้น

ยงยุทธ รัชศาสตร์ (2530: 34-35) จำแนกประเภทของหนังสือพิมพ์ออกเป็น 2 ประเภทเช่นกัน คือ

1. หนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ เป็นหนังสือพิมพ์ที่เน้นนโยบายการเสนอข่าวหรือเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อปัญหาต่างๆ ของบ้านเมือง ได้แก่ ข่าวที่ให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน อาทิ ข่าวการเมือง การศึกษา เศรษฐกิจและสังคม ทั้งในและนอกประเทศ ซึ่งข่าวดังกล่าวเป็นข่าวสารที่ผู้อ่านสามารถนำมาเป็นฐานในการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ แต่ข่าวดังกล่าวจะเป็นข่าวที่ผู้อ่านต้องใช้ความรู้ สติปัญญา ในการพิจารณาหรือไตร่ตรองประกอบกันด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่าพื้นฐานความรู้เดิมของผู้อ่านจะต้องอยู่ในระดับใดระดับหนึ่ง จึงพอจะเข้าใจข่าวหรือความรู้บางอย่างได้

แม้ว่าหนังสือพิมพ์คุณภาพ จะมุ่งเสนอข่าวสารที่มีความรู้หรือข่าวที่มีความสำคัญ แต่ก็มีจำนวนผู้อ่านไม่มากเพราะว่ายากต่อการเข้าใจดังกล่าวแล้ว ดังนั้นผู้อ่านหนังสือพิมพ์ประเภทนี้โดยทั่วไป จะเป็นผู้อ่านที่มีความสนใจเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมืองทั้งในและต่างประเทศรวมทั้งเหตุการณ์ปัจจุบันต่างๆ ของโลก ไม่ว่าจะทางด้านวิทยาศาสตร์และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ การผันแปรทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ผู้อ่านที่สนใจอ่านสาระความรู้หรือข่าวสารดังกล่าวส่วนใหญ่จึงเป็นประเภทปัญญาชนเสียส่วนใหญ่

2. หนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม เป็นหนังสือพิมพ์ที่เน้นนโยบายการเสนอข่าวที่ไม่เน้นสาระความรู้ เพียงแต่เป็นข่าวประเภทเบาสมอง ข่าวที่ป้อนชนสนใจโดยทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นข่าวเกี่ยวกับชาวบ้านซึ่งเกิดขึ้นประจำวัน เช่น ข่าวการจี้ปล้น อดคร่า ช่มชู้ อาชญากรรมประเภทต่างๆ และการบันเทิง ซึ่งผู้อ่านหนังสือพิมพ์ประเภทนี้มีจำนวนมาก เพราะเป็นข่าวสารที่ไม่ต้องมีพื้นฐานความรู้สูงก็สามารถติดตามข่าวและเข้าใจเหตุการณ์ได้ ผู้อ่านสามารถอ่านได้รวดเร็ว เข้าใจง่าย เพราะการเสนอข่าวใช้ภาษาที่ง่าย มีแนวโน้มจะให้ภาษาชาวบ้านเพื่อสนองความพอใจ รวมทั้งหนังสือพิมพ์ประเภทนี้มีภาพประกอบจำนวนมาก รวมทั้งมีการตกแต่งสีฉูดฉาดของหนังสือพิมพ์ และการใช้ศิลปะการตกแต่งหรือจัดหน้าหนังสือพิมพ์เพื่อให้เป็นที่น่าอ่านประกอบกัน และ

เพื่อเป็นจุดดึงดูดความสนใจให้กับผู้อ่าน มีการพาดหัวข่าวที่ใช้อักษรตัวโต ใช้ถ้อยคำในการพาดหัวข่าวที่ตื่นเต้นสยดสยอง เร้าอารมณ์แก่ผู้อ่าน ขวนติติดตาม

เช่นเดียวกับแนวคิดของ ปรมะ สตะเวทิน (2541 : 75-76) ที่ได้จำแนกประเภทของหนังสือพิมพ์ออกเป็น

1. หนังสือพิมพ์ประชานิยม เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีจำนวนจำหน่ายมาก เป็นที่นิยมของประชาชน เนื้อหาของข่าวเป็นข่าวที่เร้าอารมณ์เป็นหลัก เช่น ข่าวอาชญากรรม ข่าวความหายนะ ข่าวเกี่ยวกับความแปลกประหลาดหรือสิ่งแปลกประหลาด ซึ่งเป็นความสนใจของมนุษย์ทั่วไป (human interest) จัดเป็นข่าวเบา (soft news) ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของผู้อ่านได้ทันที (immediate reward) ตัวอย่างของหนังสือพิมพ์ประชานิยมในประเทศไทย ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ เป็นต้น

2. หนังสือพิมพ์คุณภาพ เป็นหนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวหนัก (hard news) เป็นหลัก อันได้แก่ ข่าวประเภทการเมือง เศรษฐกิจ ต่างประเทศ ฯลฯ ซึ่งเป็นข่าวที่ผู้อ่านจะต้องมีความรู้และภูมิหลังในเรื่องเหล่านั้น จึงจะสามารถเข้าใจข่าวได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากข่าวแล้วหนังสือพิมพ์คุณภาพยังเน้นในเรื่องบทความเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ด้วย ผู้อ่านสามารถใช้ประโยชน์จากข่าวและบทความในหนังสือพิมพ์คุณภาพเพื่อเป็นข้อมูลในการทำงานหรือในการแก้ปัญหา รวมทั้งใช้เป็นหัวข้อในการสนทนาในชีวิตประจำวันเพื่อแสดงความเป็นผู้ทันเหตุการณ์และความเป็นผู้รู้ หนังสือพิมพ์คุณภาพจึงตอบสนองความต้องการของผู้อ่านภายหลังจากการอ่าน กล่าวคือ ผู้อ่านได้ประโยชน์จากหนังสือพิมพ์คุณภาพในภายหลัง (delayed reward) ตัวอย่างของหนังสือพิมพ์คุณภาพในประเทศไทย ได้แก่ หนังสือพิมพ์แนวหน้าและมติชน เป็นต้น

สอดคล้องกับแนวคิดของพีระ จิโรโสภณ (2533) ซึ่งแบ่งประเภทของหนังสือพิมพ์ตามลักษณะเนื้อหาเป็นสำคัญ ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์ประชานิยม (Popular newspapers) บางคนเรียกว่า หนังสือพิมพ์ปริมาณ เพราะเหตุที่เป็นหนังสือพิมพ์ที่คนทั่วไปนิยมอ่าน แพร่หลายทั่วไป มีจำนวนจำหน่ายค่อนข้างสูง แต่อย่างไรก็ดีข้อบ่งบอกถึงลักษณะของหนังสือพิมพ์ประเภทนี้ไม่ได้อยู่ที่จำนวนจำหน่ายเป็นสำคัญ แต่อยู่ที่เนื้อหาที่นำเสนอให้กับผู้อ่าน จุดเด่นของหนังสือพิมพ์ประเภทนี้คือ เน้นการเสนอ

ข่าวประเภทเร้าอารมณ์ผู้อ่าน (Sensational) เช่น ข่าวอาชญากรรม ข่าวภัยพิบัติต่างๆ ข่าวที่เกี่ยวกับเพศ ข่าวบุคคล ตลอดจนข่าวความขัดแย้งและความรุนแรงต่างๆ ข่าวลักษณะนี้เป็นข่าวประเภทที่คนธรรมดาสามัญทั่วไปสนใจตามปฏุนิยม (Human interest) บางทีเราก็มักเรียกว่า ข่าวเบา (soft news) นักวิชาการจัดข่าวประเภทนี้ให้ผลตอบแทนของทางอารมณ์โดยทันที (immediate rewards) ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาประเภทนี้เต็มไปด้วยการเร้าอารมณ์ ดึงดูดความสนใจโดยการพาดหัวข่าวตัวโตๆ มีรูปภาพประกอบข่าวมากมาย รูปแบบการเขียนก็เต็มไปด้วยสีสันจินตนาการ และมักใช้ภาษาตลาดอยู่เสมอ

2. หนังสือพิมพ์คุณภาพ (Quality newspapers) หนังสือพิมพ์คุณภาพในที่นี้มีได้หมายความว่า เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีคุณภาพดีเสมอไป แต่หมายถึงลักษณะการเสนอเนื้อหา เน้นการเสนอข่าวหนัก (hard news) เช่น ข่าวเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา ข่าวประเภทนี้มุ่งสนองความรู้ ความคิดเห็นเป็นสำคัญ ให้ผลตอบแทนกับผู้อ่านในระยะยาว (delayed rewards) กล่าวคือ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้ ความเข้าใจ และเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ได้ เช่น เป็นข้อมูลในการตัดสินใจวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น รูปแบบการเขียนของหนังสือพิมพ์ประเภทนี้ไม่หือหวาเร้าอารมณ์เหมือนหนังสือพิมพ์ประชานิยม มีลักษณะค่อนข้างจริงจังมากกว่า เนื้อหาไม่ว่าจะเป็นข่าว หรือบทความหนักไปทางรายละเอียดข้อเท็จจริง การแสดงความคิดเห็นจะให้เหตุผลมากกว่าการเล่นสำนวนโวหาร หนังสือพิมพ์ประเภทนี้มีจำนวนจำหน่ายไม่สูงนัก ผู้นิยมอ่านมักจะเป็นผู้บริหาร หรือผู้มีการศึกษาพอสมควร อาทิ ข้าราชการ ครู อาจารย์ นิสิต นักศึกษา นักธุรกิจ เป็นต้น

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้การแบ่งหนังสือพิมพ์ตามลักษณะเนื้อหาเป็น 2 ประเภทเช่นกัน โดยเรียกชื่อว่าเป็นหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ และหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในการเสนอเนื้อหาฉบับข้าง

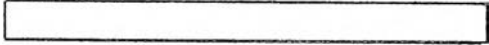

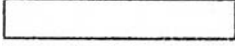
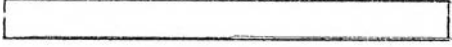
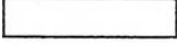

ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting theory)

การกำหนดวาระหรือหัวข้อเรื่อง หมายถึง การที่สื่อมวลชนเลือกเสนอข่าวเกี่ยวกับประเด็นสำคัญของเรื่องหรือปัญหาใดมาก ประชาชนผู้รับสารก็จะรับรู้ หรือตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นนั้น หรือปัญหานั้นๆตามไปด้วย จะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนเป็นผู้จัดวาระเกี่ยวกับปัญหาหรือประเด็นข่าว ประชาชนเป็นผู้รับทราบถึงปัญหาและประเด็นของข่าวต่างๆตามที่สื่อมวลชนกำหนด ประชาชนจะคิดและปฏิบัติตามวาระที่สื่อมวลชนกำหนด

การศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดวาระข่าวสาร มุ่งที่จะวิเคราะห์หน้าที่หรือผลของสื่อมวลชน ในด้านการเสนอข่าวสารมากกว่าหน้าที่ในการชักจูงใจ หรือโน้มน้าวใจ สมมติฐานสำคัญกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการที่สื่อมวลชนเลือกเน้นประเด็นสำคัญของหัวข้อ (Topic) หรือปัญหา (Issue) ในการรายงานข่าวสารกับการที่ผู้รับสารหรือมวลชนตระหนักถึงสาระสำคัญ (Salience) ของหัวข้อ (Topic) หรือปัญหา (Issue)

หน้าที่ของสื่อมวลชนในการกำหนดหัวข้อเรื่องพิจารณานี้เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1972 โดย แม็คคอมบส์ และ ชอว์ (M.E.McCombs and D.L.Shaw) เป็นผู้เสนอแนะว่า การเสนอหรือไม่เสนอข่าวสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งของสื่อมวลชนมีผลให้สาธารณชนมีความคิดเห็นคล้อยตามว่าเรื่องนั้นเป็นหัวข้อหรือประเด็นที่มีความสำคัญหรือไม่มีความสำคัญที่จะนำมาคิดพิจารณา

แม็คควอล และ วินดาห์ล (D. McQuail and S. Windahl ,1981) ได้สรุปแนวความคิดของการกำหนดหัวข้อพิจารณาเป็นลักษณะแบบจำลอง แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนว่า ในขอบเขตของประเด็นปัญหาหรือหัวข้อเพื่อพิจารณา หากปรากฏว่าเรื่องใดที่ได้รับการเอาใจใส่จากสื่อมวลชนมาก ก็จะสร้างความคุ้นเคยต่อเรื่องนั้นๆ ให้กับประชาชนยิ่งขึ้น และเป็นที่ยอมรับว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างที่สุดไปด้วย ดังนี้

ประเด็นปัญหา	การให้ความสนใจของสื่อมวลชน ต่างๆกัน	การรับรู้ที่ตามมาของสาธารณชน ต่อประเด็นเหล่านั้น
X ₁		X ₁
X ₂		X ₂
X ₃		X ₃
X ₄		X ₄
X ₅		X ₅
X ₆		X ₆

แบบจำลองการกำหนดวาระข่าวสารของสื่อมวลชน

จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนทำหน้าที่จัดลำดับและให้ความสำคัญในการนำเสนอข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ บางเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมเท่านั้น เพื่อให้ประชาชนได้พิจารณาและเห็นคดีย่อยตามว่า เป็นเรื่องที่สำคัญที่ควรจะให้ความสนใจมากที่สุด และรองๆ ลงไปในช่วงนั้นๆ

อย่างไรก็ตาม แนวคิดในเรื่องการจัดวาระข่าวสารนี้มิได้ขึ้นอยู่กับการจัดวาระของสื่อมวลชนแต่ฝ่ายเดียว แต่ขึ้นอยู่กับผู้รับสารด้วย โดยเฉพาะภูมิหลังของผู้รับสาร ความรู้ ความสนใจต่อข่าวประเภทนั้น หากผู้รับสารมีความสนใจข่าวประเภทนั้นอยู่ก่อนแล้ว การจัดวาระของสื่อมวลชนก็จะได้ผลยิ่งขึ้น

ในการจัดวาระสารนั้น เมื่อเหตุการณ์นั้นมีความสำคัญพอที่จะเป็นข่าว ซึ่งมีการประเมินและจัดอันดับคุณค่าข่าวแล้ว จำเป็นจะต้องอาศัยวิธีการนำเสนอและการจัดวางที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้อ่านสนใจติดตามมากที่สุด นอกจากนี้องค์ความเข้มข้นของข่าวก็เป็นอีกส่วนในการเสริมบทบาทในการจัดวาระสาร องค์ของความเข้มข้นของข่าวที่นักวารสารศาสตร์ใช้โน้มน้าวใจในข่าวสารอาจทำได้หลายวิธี คือ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533 : 146)

1. การเพิ่มหรือขยายพื้นที่ของข่าวนั้นให้มากกว่าปกติ ข่าวที่มีกรอบใหญ่กว่าข่าวอื่นตลอดจนขนาดของตัวอักษรที่โตกว่าย่อมทำให้เห็นว่าข่าวนั้นสำคัญชวนอ่านกว่าข่าวอื่น
2. ความถี่ในการรายงานข่าว การนำเสนอข่าวที่มีจำนวนครั้งบ่อยๆ เป็นการตอกย้ำความสนใจให้กับผู้รับสารมากขึ้น
3. ระยะเวลาในการนำเสนอข่าว ระยะเวลาที่มีความหมายใกล้เคียงกับความถี่ แม้ข่าวสารจะถูกรายงานบ่อยแต่ถูกเสนออยู่ไม่นานแล้วเลิกไปก็ทำให้การจัดวางวารสารนั้นหมดบทบาททางไปด้วย

สำหรับงานวิจัยเนื้อหาต้านบันเทิงในหนังสือพิมพ์นั้น ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ความถี่และประเด็นการนำเสนอในหน้าหนึ่ง ซึ่งจะแสดงถึงการจัดลำดับความสำคัญของหนังสือพิมพ์ได้อย่างชัดเจน

ในการจัดวางของสื่อมวลชนนี้ เวสต์ลีย์ และแม็คคลีน (Westly and Mclean, 1970 : 73-82) เรียกสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่ดังกล่าวว่า “ผู้เฝ้าประตู” (Gatekeeper) คือเป็นผู้เสนอวาระให้ประชาชนหรือผู้รับสารนำมาถกเถียงกัน ซึ่งจะเกี่ยวกับการตัดสินใจของบรรณาธิการข่าวในการคัดเลือกข่าวสารจากเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวันเพื่อตัดเรื่องราวบางเรื่องทิ้งไป และนำบางเรื่องถ่ายทอดสู่สาธารณชน โดยผู้วิจัยได้กล่าวถึงรายละเอียดของทฤษฎีผู้เฝ้าประตูสารในลำดับต่อไป

ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูสาร (Gatekeeper Theory)

บทบาทของสื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรายงานข้อมูลข่าวสาร หรือเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมนั้น จะเป็นการรายงานข่าวสารโดยผ่านกระบวนการเลือกสรรของสื่อมวลชน เหตุการณ์เพียงบางอย่างเท่านั้นที่ได้รับการสื่อสารไปยังผู้รับ ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดของสื่อมวลชนในด้านเวลาการออกอากาศหรือเนื้อที่บนหน้าหนังสือพิมพ์ ข่าวที่ได้รับการเผยแพร่ต้องมีการคัดเลือก ซึ่งจะกระทำโดยอาศัยกฎเกณฑ์บางอย่างในการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน เช่น จะต้องเป็นข่าวที่คนส่วนใหญ่สนใจ เป็นข่าวที่ส่งผลกระทบต่อส่วนรวม เป็นข่าวที่ไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ เป็นต้น

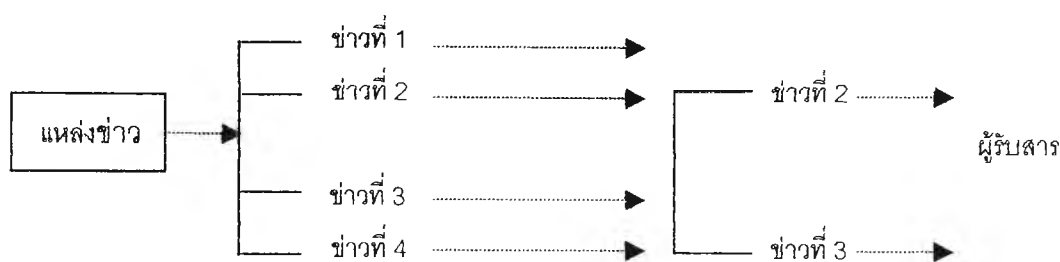
กระบวนการของสื่อมวลชนดังกล่าวข้างต้นนี้ ก็คือ การกระทำหน้าที่เป็นผู้ประตูข่าวสาร (Gatekeeper) ซึ่งหมายถึงบุคคลที่ทำหน้าที่กั้นกรอง เลือกสรรข่าวสารเพื่อเสนอต่อไปยังสาธารณชน ผู้เฝ้าประตูจึงอยู่ในฐานะที่จะควบคุมข่าวสารต่างๆ ที่จะผ่านไปยังประชาชนทั่วไป เป็นผู้ตัดสินใจว่าข่าวอะไรควรจะส่งต่อไป และข่าวสารอะไรควรจะส่งซ้ำ หรือข่าวอะไรควรจะตัดออกไปทั้งหมด โดยอาศัยวิธีการคัดเลือกและเรียบเรียงข่าวสารตลอดจนกำหนดเวลาและจัดลำดับความสำคัญของข่าวสารนั้นๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ปิดและเปิดประตูข่าวสารโดยยืนอยู่ระหว่างตัวข่าวสารเองและผู้รับสาร

ข่าวต่างๆ ที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นผลจากการตัดสินใจของบุคคลหลายฝ่ายในกองบรรณาธิการ เช่น ผู้สื่อข่าว บรรณาธิการข่าว หรือบุคคลที่มีหน้าที่ในการคัดเลือกข่าวคนอื่น ซึ่งล้วนต้องใช้ดุลพินิจของตนในการวินิจฉัยว่าข่าวใดมีคุณค่า ควรแก่การนำเสนอต่อผู้อ่านโดยที่ข่าวสารเหล่านั้น จะถูกกั้นกรองและนำมาคัดเลือกอย่างเป็นทางการและมีหลักเกณฑ์

เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin, 1947) เป็นคนแรกที่นำศัพท์นี้มาใช้อธิบายทางสื่อสารมวลชน ซึ่งให้ข้อสังเกตว่า ข่าวสารมักจะไหลผ่านช่องทางต่างๆ อันประกอบไปด้วยบริเวณประตูที่ซึ่งมีการปล่อยหรือกักข่าวสารต่างๆ ตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือโดยวินิจฉัยของผู้เฝ้าประตูเองว่าจะยอมให้ข่าวสารใดไหลผ่านไปได้หรือไม่ ซึ่งแนวคิดนี้ได้ถูกนำมาอธิบายลักษณะการไหลของข่าวสารในกระบวนการสื่อสารมวลชน

แนวคิดนี้ได้ถูกประยุกต์โดย David Manning White เขาได้ศึกษาถึงสาเหตุของการตัดสินใจเลือกข่าวแต่ละข่าวและพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคัดเลือกข่าว ได้แก่

1. ทักษะคติของบรรณาธิการ
2. ความเร่งรีบที่ใช้ในการทำงาน
3. คุณค่าของข่าว
4. คุณภาพของการเขียนข่าว
5. หลักการในการบริหาร
6. ความต้องการของผู้อ่าน
7. การแข่งขันระหว่างสื่อ

แบบจำลอง ผู้เฝ้าประตูข่าวสารของไวท์

แบบจำลองนี้แสดงให้เห็นว่า จากต้นตอแหล่งข่าว จะมีข่าวสารมากมายหลายชิ้นส่งมายังสำนักพิมพ์ หรือสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ต่างๆ บรรณาธิการข่าวจะทำหน้าที่คัดเลือกข่าวสารเพียงบางชิ้นเพื่อตีพิมพ์หรือออกอากาศ ส่วนอีกหลายชิ้นก็อาจถูกโยนทิ้งตะกร้าข่าวสารที่ถูกคัดเลือกนี้จะถูกตัดแต่งให้เหมาะกับเวลา เนื้อที่ หรือลักษณะสื่อเพื่อส่งไปยังผู้อ่าน ผู้ฟังหรือผู้ชม

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เฝ้าประตูข่าวสาร ส่วนมากเน้นที่การเลือกและตัดทอนข่าวสาร ผลการวิจัยที่สำคัญหลายงาน พบว่าบรรณาธิการและนักข่าวทั่วไปเลือกเสนอข่าวสาร โดยไม่ได้คำนึงถึงประชาชนผู้รับข่าวสารเท่าไร กล่าวคือ ข่าวสารที่ประชาชนต้องการหรือสนใจจริงๆ นั้น อาจไม่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ ในวิทยุ หรือในโทรทัศน์เลยก็ได้ เนื่องจากการตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารขึ้นอยู่กับความสนใจของบรรณาธิการและนักข่าวด้วย จึงมักมีคำกล่าวว่า “ข่าว” ก็คือสิ่งที่บรรณาธิการหรือนักข่าวสร้างขึ้นและเผยแพร่ทางสื่อมวลชน D.M. White : 1950 อ้างใน พัชรี เขยจรรรยา และคณะ, 2538: 154-155)

ผู้วิจัยเห็นว่าผลการวิจัยข้างต้นนี้สอดคล้องกับสถานการณ์ของหนังสือพิมพ์ไทยในปัจจุบัน ตามแนวคิดของ ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี (2541 : 175) กล่าวคือ การที่หนังสือพิมพ์เป็นธุรกิจที่จำเป็นจะต้องแข่งขันในการแสวงหากำไร ทำให้การที่นำเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวมในบางครั้ง จึงต้องเลือกระหว่าง “ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน” กับ “ข่าวสารที่ประชาชนสนใจ” หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ หนังสือพิมพ์ต้องเลือกระหว่างการนำเสนอข่าวสารที่คิดว่านำเสนอไปแล้ว หากประชาชนให้ความสนใจก็จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชน กับการเสนอข่าวสารที่เชื่อแน่ว่าประชาชนต้องสนใจ แต่อาจไม่เกิดประโยชน์ต่อตัวประชาชนผู้บริโภคข่าวนั้นโดยตรง เป็นเพียงการให้ความบันเทิงหรือความเพลิดเพลิน หรือการตอบสนองของความอยากรู้อยากเห็น

ของประชาชนเท่านั้น เช่น ชาวอาชญากรรม และชาวประเภทใกล้เคียงตัวที่มีมนุษย์ส่วนใหญ่ให้ความสนใจ (human interest)

จากทฤษฎีดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการทำหน้าที่เป็นผู้เฝ้าประตูข่าวสารนั้น จะทำให้เนื้อหาข่าวสารด้านบันเทิงถูกเผยแพร่ออกมาในลักษณะที่ตามความพึงพอใจของบรรณาธิการหรือนักข่าวมากกว่าความพึงพอใจของประชาชน กล่าวคือ ส่วนมากจะเสนอเพื่อตอบสนองของความสนใจหรือความอยากรู้อยากเห็นของบรรณาธิการหรือนักข่าวเอง

ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร สามารถอธิบายงานวิจัยนี้ในเรื่องของการคัดเลือกเนื้อหาที่นำเสนอว่ามีประเด็นและรูปแบบใดที่จะสามารถดึงดูดใจผู้อ่านได้บ้าง ขณะเดียวกันการคัดเลือกหรือกลั่นกรองข่าวสารจะแสดงให้เห็นถึงการทำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ว่ามีบทบาทการนำเสนออย่างไร ซึ่งผู้ทำหน้าที่เฝ้าประตูสารในที่นี้ได้แก่ หัวหน้าข่าวหน้าหนึ่ง และหัวหน้าข่าวหน้าบันเทิงของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ

แนวคิดเรื่องคุณค่าข่าว (News Value)

นอกจากทฤษฎีการกำหนดสาระข่าวสารและทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสารซึ่งมีอิทธิพลต่อการคัดเลือกข่าวสารแล้ว ยังมีปัจจัยอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการคัดเลือกข่าวมานำเสนอ นั่นคือคุณค่าข่าว

เฟดเลอร์ (Fedler : 1993) ได้กำหนดองค์ประกอบของข่าวที่จะนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินว่าอะไรคือข่าว ดังนี้

1. ความทันต่อเหตุการณ์ (Timeliness) คือข่าวที่มีคุณค่าควรเป็นข่าวจากเหตุการณ์ที่มีความใหม่สด หรือข่าวสารที่เกิดขึ้นใหม่ๆ คือเรื่องราวที่เกิดขึ้นวันนี้หรือเมื่อวานนี้ มิใช่เกิดขึ้นมานานแล้ว
2. ความสำคัญ (Importance) ข่าวที่มีความสำคัญ หมายถึงข่าวที่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือเกี่ยวข้อง หรืออยู่ในความสนใจของผู้อ่านจำนวนมาก
3. ความเด่น (Prominence) เรื่องราวที่เกี่ยวกับบุคคลเด่นๆในหลายๆทาง ถือว่ามีคุณค่าสูงมากกว่าเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลธรรมดาทั่วไป

4. ความใกล้ชิด (Proximity) ปกติเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นย่อมมีคุณค่าน่าสนใจมากกว่าเหตุการณ์ประเภทเดียวกันที่เกิดขึ้นอีกซีกโลกหนึ่ง เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใกล้ชิด และย่อมจะก่อให้เกิดผลกระทบทางความรู้สึกต่อผู้อ่านมากกว่า ซึ่งความใกล้ชิดนี้อาจเป็นความใกล้ชิดทางความรู้สึกหรือความใกล้ชิดโดยระยะทางก็ได้

5. ความแปลกประหลาด (Oddity) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและมีความผิดปกติหรือหันเหไปจากธรรมดา ตลอดจนมีลักษณะของความขัดแย้งหรือมีปัญหา ย่อมมีคุณค่าข่าวมากกว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามปกติธรรมดา

6. ความก้าวหน้าและภัยพิบัติ (Progress and Disaster) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่แสดงการเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าไปจากธรรมดา อันนำมาซึ่งความสุขสบาย หรือชัยชนะของมนุษย์ และในทำนองเดียวกันภัยพิบัติต่างๆที่เกิดขึ้นทั้งใหญ่และเล็ก ถือว่ามีคุณค่ามากกว่าสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ

7. ผลกระทบ (Consequence) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและอาจเป็นสาเหตุ หรือเหตุที่เกิดผลกระทบต่อคนจำนวนมากๆ ก็ถือว่ามีคุณค่าความเป็นข่าวและมีความสำคัญ

8. ความแปลกใหม่ (Novelty) ความแปลกใหม่ที่มีสิ่งปกติธรรมดาก็ถือเป็นเหตุการณ์ที่มีคุณค่าความเป็นข่าว

9. เรื่องที่มนุษย์สนใจ (Human Interest) คือเหตุการณ์ที่ไม่มีคุณสมบัติดังที่กล่าวมาแล้ว แต่ก็มีความน่าสนใจเช่นเดียวกัน เพราะเกี่ยวข้องกับอารมณ์พื้นฐานของมนุษย์ เช่น เศร้า ยินดี รัก เกลียด อิจฉา ขบขัน เป็นต้น

10. เรื่องเกี่ยวกับเพศ (Sex) เรื่องราวที่เกี่ยวกับเพศมักจะได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่าข่าวตลอดเวลาและแทบทุกเหตุการณ์

สวอน กัลทัง และ รูก (Galtung and Ruge : 1965) กล่าวว่าปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เหตุการณ์ได้รับคัดเลือกมาเป็นข่าวก็คือ ความเป็นลบของข่าว โดยได้ให้เหตุผล 4 ประการว่าเหตุใดข่าวในเชิงลบ (Negative News) จึงได้รับความนิยมมากกว่าข่าวในเชิงบวก ดังนี้

1. ข่าวในเชิงลบมักจะนำเสนอในหนังสือพิมพ์รายวันบ่อยครั้ง เนื่องจากกระจายไปสู่ผู้อ่านได้รวดเร็วกว่าข่าวในเชิงบวก

2. ข่าวในเชิงลบง่ายต่อการทำความเข้าใจที่ตรงกันของผู้อ่าน เวลาอ่านข่าวแล้วไม่แน่ใจว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นลบหรือบวก ผู้อ่านจะตัดสินใจว่าเป็นเรื่องในเชิงลบไว้ก่อน

3. ข่าวในเชิงลบมักจะสอดคล้องกับช่วงเวลาที่มีปัญหาของผู้อ่าน และข่าวลักษณะนี้สามารถสนองความต้องการข่าวร้าย (Bad news) ที่แฝงอยู่ของผู้อ่าน
4. ข่าวในเชิงลบมักจะเป็นเรื่องที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นมากกว่าข่าวในเชิงบวก ทั้งในด้านความรู้สึกต่อเหตุการณ์ที่ไม่ค่อยปรากฏเท่ากับความสามารถทำนายได้ จึงทำให้ข่าวในเชิงลบถูกมองว่าเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นข่าวมากกว่า

ขณะเดียวกันฉันทาน วุฑฒิกกรมรักษา (2541,15-17) ยังกล่าวว่าการคัดเลือกข่าวของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับก็มักจะแตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆดังนี้

1. นโยบายของหนังสือพิมพ์ ปัจจัยนี้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดแนวทางการประเมินคุณค่าข่าวและการจัดลำดับความสำคัญของข่าว ทั้งนี้เพราะหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับจะมีนโยบายที่แตกต่างกัน หนังสือพิมพ์บางฉบับอาจมีนโยบายหรือจุดยืนที่จะเป็นแนวร่วมกับกลุ่มการเมืองหรือกลุ่มพลังบางกลุ่ม บางฉบับมีจุดยืนหรือนโยบายที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของปัญหาสาธารณะโดยเลือกที่จะสนับสนุนคู่กรณีแต่ละฝ่ายในการแก้ไขปัญหาสาธารณะนั้นๆ ในขณะที่บางฉบับอาจจะวางเฉย ไม่เป็นแนวร่วมกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเลย

2. เนื้อที่หนังสือพิมพ์ ภายใต้การจำกัดของเนื้อที่เสนอข่าวแต่ละหน้าของหนังสือพิมพ์อาจทำให้ข่าวบางข่าวถูกตัดไป ไม่ได้รับการคัดเลือกให้นำมาลงพิมพ์ เพราะข่าวอื่นมีคุณค่าข่าวสูงกว่า และเนื้อที่การเสนอข่าวก็มีจำกัดด้วย จึงต้องเลือกข่าวที่มีคุณค่าข่าวสูงสุดและลดหลั่นกันลงมา

3. ทศนคติของเจ้าของและกองบรรณาธิการ นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การประเมินคุณค่าของข่าวแตกต่างออกไปในแต่ละฉบับ เช่นในกรณีที่เจ้าของหนังสือพิมพ์และกองบรรณาธิการมีทัศนคติที่ดีต่อเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงที่เป็นข่าว ข่าวนั้นก็อาจจะได้รับการสนับสนุนให้เป็นข่าวเด่น โดยการจัดหน้าให้ข่าวนั้นอยู่ในตำแหน่งที่เห็นเด่นชัด มีการพาดหัวข่าวใหญ่หรือเพิ่มสีเส้นให้หัวข่าวด้วย ทศนคติของเจ้าของและกองบรรณาธิการจึงมีส่วนในการคัดเลือกข่าวและพาดหัวข่าวได้ส่วนหนึ่งเช่นกัน

4. โฆษณา เป็นที่ยอมรับกันว่ารายได้หลักที่สำคัญของธุรกิจหนังสือพิมพ์ เป็นรายได้มาจากการขายเนื้อที่โฆษณา ดังนั้นการคัดเลือกข่าวจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงเนื้อที่โฆษณา ซึ่งในบางครั้งอาจจะลดเนื้อที่ข่าว ทำให้ข่าวบางข่าวไม่ได้รับการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ในหน้าหนังสือพิมพ์

5. ระดับความสนใจของผู้อ่าน แม้ว่ารายได้หลักของหนังสือพิมพ์จะมาจากการขายเนื้อที่โฆษณาก็ตาม แต่หนังสือพิมพ์ก็เป็นสินค้าอย่างหนึ่งที่จะต้องอาศัยการซื้อของผู้อ่าน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดเนื้อหาและข่าวของหนังสือพิมพ์ ซึ่งสอดคล้องกับบรรณนิยมกับระดับการอ่านที่แตกต่างไปตามสภาพแวดล้อม การศึกษา สังคม และเศรษฐกิจด้วย ดังนั้นการคัดเลือกข่าวและการจัดลำดับของข่าวจึงต้องคำนึงถึงระดับความสนใจของผู้อ่านตลอดเวลา ทั้งนี้เมื่อผู้อ่านสนับสนุนด้วยการซื้อหนังสือพิมพ์มากขึ้น จำนวนจำหน่ายของหนังสือพิมพ์ก็จะเพิ่มเป็นเงาตามตัว

จากแนวคิดเรื่องคุณค่าข่าวดังที่กล่าวมานี้ สามารถนำมาอธิบายถึงแนวทางการคัดเลือกข่าวบันเทิงในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ได้ว่าหนังสือพิมพ์แต่ละประเภทใช้ดุลพินิจอย่างไร เพื่อให้ข่าวบันเทิงมาลงในหน้าหนึ่งตามนิยามศัพท์ และมีเกณฑ์การคัดเลือกข่าวอื่นๆที่นอกเหนือจากที่กำหนดหรือไม่

แนวคิดเรื่องการกำหนดและปรับปรุงหน้าเด่น (Showcase Pages) ของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับจะมีจุดขายที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหารงานขององค์กรหนังสือพิมพ์นั้นๆว่าต้องการให้มีหน้าใดหรือข่าวประเภทใดของหนังสือพิมพ์เป็นจุดขาย

หน้าเด่น (Showcase Pages) ของหนังสือพิมพ์ นอกจากจะเป็นส่วนที่ดึงดูดใจให้ผู้อ่านสนใจซื้อหนังสือพิมพ์มากขึ้นแล้ว ยังเป็นส่วนที่กำหนดบุคลิกเฉพาะตัวและเสริมความเป็นหนังสือพิมพ์ที่เหนือกว่าฉบับอื่น ให้แก่หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับด้วย (สิรินทิพย์ ชันสุวรรณ, 2539 : 62-63)

หน้าที่หนังสือพิมพ์กำหนดให้เป็นหน้าเด่นได้ อาทิ หน้าหนึ่ง (Front Page) หน้าบทบรรณาธิการ(Editorial Page) ฉบับแยกส่วนธุรกิจ (Business Section) ฉบับแยกส่วนกีฬา (Sports Section) ซึ่งหนังสือพิมพ์บางฉบับจะมีข่าวบันเทิงรวมอยู่ด้วย และในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะหน้าที่ถือถือเป็นจุดขายสำคัญของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ

การปรับปรุงหน้าหนึ่ง

หน้าหนึ่ง เป็นหน้าที่เรื่องราวที่ดีที่สุดและภาพที่ดีที่สุด จะได้รับการคัดเลือกและจัดวางไว้เพื่อแต่งแต้มสีสันให้แก่หนังสือพิมพ์ทั้งฉบับให้หน้าดึงดูดใจและน่าซื้อ และเพื่อสร้างความเข้าใจจาก

การรับรู้ ให้สาธารณชนยอมรับบุคลิกเฉพาะของหนังสือพิมพ์ด้วย หน้าข่าวของหนังสือพิมพ์หน้านี้ จึงเป็นส่วนที่ผู้ทำหน้าที่บรรณาธิการที่มีความสามารถที่สุดของหนังสือพิมพ์จะต้องทำงานออกแบบจัดหน้าอย่างระมัดระวัง รอบคอบ และประณีตอย่างที่สุด

นอกจากนั้น การปรับปรุงหน้าหนึ่งให้เป็นหน้า "ขาย" ข่าวนั้น มีความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับกันของห้องข่าวของหนังสือพิมพ์หลายฉบับ คือ การเปิดให้หน้าหนึ่งเสนอข่าวทุกชนิดที่อุบัติขึ้นขณะนั้น และเป็นเหตุการณ์ที่มีคุณค่าทางข่าวสูง เป็นที่สนใจของผู้อ่านโดยทั่วไป ปัจจุบันพบว่า ผู้บริหารห้องข่าวที่ปราศรัยเปรื่องจะคัดเลือกข่าวดีเด่นจากแต่ละโต๊ะข่าว ซึ่งอาจจะเป็นข่าวธุรกิจ ข่าวกีฬา ข่าวต่างประเทศ มาขึ้นหน้าหนึ่งด้วย

เช่นเดียวกับเนื้อหาด้านบันเทิงที่ได้ถูกนำมาเสนอเป็นข่าวหน้าหนึ่งอยู่เป็นประจำในหนังสือพิมพ์รายวัน ถือว่ามีส่วนดึงดูดใจผู้ซื้อได้พอสมควร ซึ่งในงานวิจัยนี้จะศึกษาจุดขายของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับว่ามีลักษณะอย่างไร และสอดคล้องกับนโยบายของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นหรือไม่

แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์

ประชัน วัลลิโก (2516 : 16-17) สรุปว่าหนังสือพิมพ์มีวัตถุประสงค์อยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อให้ข่าวสาร (to inform) เป็นวัตถุประสงค์ขั้นมูลฐานของหนังสือพิมพ์ หน้าทีนี้เป็นหน้าที่หลักที่จะสังเกตได้จากชื่อที่ใช้อยู่เช่นเมื่อก่อนเราเรียกหนังสือพิมพ์ว่า "หนังสือข่าว"

2. เพื่อให้ความบันเทิง (to entertain) และดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน (to attract) ทั้งเพื่อการจำหน่ายหนังสือพิมพ์ วัตถุประสงค์ทั้งสองประการนี้มีความเกี่ยวพันกันคือ เมื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านได้ก็ย่อมสามารถเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่านได้ และเมื่อมีผู้อ่านมากก็จะเป็นผลดีในเรื่องความมั่นคงของฐานะทางการเงิน อย่างไรก็ตาม แนวคิดทางวารสารศาสตร์ยุคปัจจุบัน การให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านและการดึงดูดความสนใจผู้อ่าน ถือว่าเป็นเรื่องทีจำเป็นอย่างจริงจังเกินกว่าที่นักหนังสือพิมพ์บางกลุ่มจะนำมาใช้เพื่อขายหนังสือพิมพ์อย่างเดียว การที่สอดแทรกความบันเทิงไว้ด้วยในหน้าหนังสือพิมพ์เป็นเพราะว่าต้องการผ่อนคลายสมองของผู้อ่านที่เครียดกับการรับทราบข่าวสารมาแล้ว การให้ความบันเทิงอาจออกมาในรูปภาพถ่าย สารคดี สารบันเทิง เรื่องสั้น นวนิยาย

3. เพื่อให้ข้อคิดเห็น (to give opinion) หน้าที่เกิดขึ้นเมื่อสำรวจพบนิสัยของผู้อ่านว่านอก จากผู้อ่านได้รับข้อเท็จจริงจากคอลัมน์ข่าวหนังสือพิมพ์แล้ว ผู้อ่านอาจจะสร้างแนวความคิดของตนเองในเรื่องหนึ่งไม่ทัน เพราะอาจจะได้รับข่าวสารหรือข้อเท็จจริงไม่เพียงพอ ผู้อ่านต้องการฟัง ความคิดของผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับข่าวสารกว่าตน คือหนังสือพิมพ์ ดังนั้นผู้อ่านมักจะพลิกไปดูบท บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เพื่อดูแนวว่า หนังสือพิมพ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้นอย่างไร นอกจากบทบรรณาธิการแล้ว ผู้อ่านอาจต้องฟังบทวิจารณ์ในคอลัมน์อื่น เป็นเสมือนแนวทาง (opinion to hold) ในตอนต้นผู้อ่านอาจจะเห็นตรงกับหนังสือพิมพ์ ในปัญหาหนึ่งปัญหาใดก็ได้ หรือเขาอาจจะมีความเห็นแตกต่างไปอย่างอื่น เมื่อเขาได้ข้อเท็จจริงมาเพิ่มเติมแล้ว

มาลี บุญศิริพันธ์ (2537: 4-6) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ ดังนี้

1. ให้ข่าวสาร
2. ให้ข้อเสนอแนะ
3. ให้ความบันเทิง
4. เป็นสื่อในการโฆษณา

หนังสือพิมพ์ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบไปพร้อมๆกันไปกับการปฏิบัติหน้าที่หลักทั้ง 4 ประการเพราะหากหนังสือพิมพ์รายงานข่าวไม่ถูกต้อง บิดเบือนข้อเท็จจริง ทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจผิด ก็สามารถบิดเบือนกระแสสาธารณมติไปในทางลบได้ การปฏิบัติหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าจะทางใดก็ตามต้องตระหนักถึงผลกระทบต่อสังคมอยู่ทุกขณะจิต ไม่ว่าจะโดยการรายงานข่าว เสนอความเห็น สาระเกี่ยวกับความบันเทิง หรือแม้กระทั่งการรับประกาศโฆษณา หนังสือพิมพ์จึง ต้องทำหน้าที่ในฐานะ

- เป็นผู้พิทักษ์คุณและแวดระวังผลประโยชน์ของสังคม โดยรวบรวม ถ่ายทอด รายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมให้ประชาชนได้ทราบอย่างรวดเร็ว
- เป็นสื่อความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร โดยวิธีการรายงาน อธิบาย วิเคราะห์วิจารณ์และ ประเมินพฤติกรรมต่างๆในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะอย่างเป็นธรรม ตลอดจนให้ความกระจ่างชัด ต่อเหตุการณ์และปัญหาที่สับสนให้ประชาชนเข้าใจ
- สืบหาค่านิยม ทศนคติ ความเชื่อถือ และมรดกของสังคมไปสู่บุคคลรุ่นต่อไป
- ให้ความบันเทิงที่ไม่เป็นพิษเป็นภัย

แบรดลีย์ (Bradley, 1971 : 18-25) มีแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ ดังนี้

1. หน้าที่ในการเสนอข่าวสาร เป็นงานที่สร้างชื่อเสียงให้แก่หนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์รายวันเป็นอย่างยิ่ง หนังสือพิมพ์ฉบับใดที่หาข่าวเขียนข่าว และตีพิมพ์ข่าวออกมาเสนอให้ผู้อ่านได้รับทราบอย่างถูกต้อง ตรงกับข้อเท็จจริง และทันต่อเหตุการณ์ที่ผู้อ่านต้องการทราบ หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นย่อมเป็นที่นิยมของผู้อ่าน

2. หน้าที่ในการเสนอความคิดเห็น หรืออธิบายความหมายของข่าว กล่าวคือ เป็นการชี้แนะแนวทาง หรืออธิบายความหมายของข่าว ซึ่งหนังสือพิมพ์สามารถทำได้โดยการรายงานข่าว หรือจับประเด็นข่าวที่สำคัญมาวิพากษ์วิจารณ์ โดยอธิบายทั้งเบื้องหน้าเบื้องหลังของข่าวนั้นๆ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากปัญหาที่เป็นข่าวดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การชี้แนะแนวทางนั้น หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องเสนอความคิดเห็นทั้งสองด้าน เพื่อให้ผู้อ่านตัดสินใจเองว่าเห็นด้วยกับความคิดใด

3. หน้าที่ด้านให้ความบันเทิง หน้าที่นี้มีเป้าหมายที่จะช่วยผ่อนคลายความเคร่งเครียดจากการอ่านข่าว และบทความ ความคิดเห็นต่างๆ ทว่าหนังสือพิมพ์ไม่สมควรจะมีเรื่องราวเกี่ยวกับความบันเทิงแฝงเนื้อที่ข่าว และบทความมากเกินไป ในปัจจุบันหนังสือพิมพ์หลายฉบับได้อุทิศเนื้อที่อันมีค่าให้แก่เรื่องราวเกี่ยวกับนวนิยายไทยและเทศ ภาพยนตร์ การ์ตูน และอื่นๆมากเกินไป อย่างไรก็ตาม เนื้อหาเหล่านี้สามารถช่วยเพิ่มจำนวนจำหน่าย จำนวนผู้อ่านรวมทั้งจำนวนโฆษณาอันจะมีผลให้หนังสือพิมพ์คงธุรกิจของตนอยู่ได้

4. หน้าที่ด้านการให้บริการสาธารณะ หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ที่จะต้องช่วยยกระดับความเป็นอยู่ และการกินดีอยู่ดีให้แก่ประชาชน งานในหน้าที่นี้ หนังสือพิมพ์ทำได้โดยรายงานข่าวให้รัฐบาลได้รับรู้ถึงความต้องการที่ประชาชนได้รับ ขณะเดียวกันก็ต้องคอยกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยแท้จริง การปฏิบัติหน้าที่ที่ชัดเจนในด้านนี้คือ การที่หนังสือพิมพ์สละเนื้อที่ของหนังสือพิมพ์ลงข่าวเรียกร้องให้รัฐบาลช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาต่างๆ หรือการเปิดคอลัมน์รับเรื่องราวร้องทุกข์ ตอบปัญหาทางการแพทย์ หรือช่วยลงข่าวการกุศล รวมทั้งหนังสือพิมพ์เข้าช่วยเหลือการกุศล และผู้ยากไร้ด้วยเงินทุนของหนังสือพิมพ์เอง

5. หน้าที่ในการคงความเป็นสื่อกลางแห่งธุรกิจ เพื่อให้หนังสือพิมพ์อยู่ได้ต่อไป หนังสือพิมพ์จะต้องมีจำนวนผู้อ่านที่เพียงพอ และจะต้องมีโฆษณาจากพ่อที่จะหาเงินมาเป็นค่าใช้จ่าย และ

เป็นเงินทุนหมุนเวียนต่อไปด้วย นอกจากหารายได้จากการขายโฆษณาแล้ว หนังสือพิมพ์จะต้องหาลูกค้าผู้อ่านเพิ่มขึ้น ดังนั้น หนังสือพิมพ์จะต้องมีความใหม่ สดอีกทั้งยังมีรูปลักษณะสวยสะดุดตา และต้องสนองความต้องการของผู้ซื้อ ซึ่งหมายถึงจะต้องทำให้ผู้ซื้อพอใจในหนังสือพิมพ์ของตนมากกว่าคู่แข่งอื่นๆ

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533 : 144) ได้สรุปภารกิจที่สำคัญของสื่อมวลชนไว้ดังนี้

1. การสอดส่องแจ้งข้อเท็จจริงแก่สังคม (Surveillance)
2. การวิพากษ์สังคม (Correlational)
3. การถ่ายทอดมรดกทางสังคม (Heritage)
4. กิจกรรมบันเทิง (Entertainment)

โดยทัสพร จันทร์ (2539 : 42-43) กล่าวว่า “หนังสือพิมพ์” ในฐานะของสื่อมวลชนแขนงหนึ่ง มีบทบาทครอบคลุม “ภารกิจที่สำคัญของสื่อมวลชน” ดังกล่าวคือ

1. หนังสือพิมพ์ จะทำหน้าที่รวบรวมข่าวและเรื่องราวเหตุการณ์มาเสนอแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ทำให้ผู้รับข่าวสารหรือผู้อ่านหนังสือพิมพ์มีความเข้าใจเนื้อหา และเข้าใจเหตุการณ์นั้นอย่างแท้จริง (บำรุง สุขพรรณ, 2522 : 1) อาจรายงานในลักษณะของข่าว บทความ สารคดี หรือคอลัมน์ต่างๆ ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ผู้อ่านรับทราบเหตุการณ์ทั้งหมดอย่างถูกต้อง และสามารถวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง

2. นอกจากหนังสือพิมพ์ จะเสนอข่าวสารตามข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่ปรากฏแล้ว หนังสือพิมพ์ยังมีบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ บทบาทในการแปลความหมายของเนื้อหาข่าวสาร (ตามทัศนะของผู้ส่งสาร) เพราะหนังสือพิมพ์มีคุณสมบัติที่สามารถโน้มน้าวผู้อ่านให้มีความคิดคล้อยตามได้ (รัตน นุ่มไพศาล, 2522 : 8) อย่างไรก็ตาม การแสดงทัศนะใดๆ จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นกลาง ยุติธรรม และเหตุผลที่ถูกต้องเหมาะสม

3. หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่เสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นภาพเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบัน ข้อเขียนหนังสือพิมพ์จะเป็นทางประวัติศาสตร์ พยานเอกสารในการศึกษาต่อไปได้ (บำรุงสุข สีอำไพ, 2520 : 9) หนังสือพิมพ์จะให้ความรู้ ให้การศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา การเมือง การปกครอง การแพทย์ การเกษตร คหกรรม

ศาสตร์ เป็นต้น ความรู้เหล่านี้ ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่านคอลัมน์ และบทความต่างๆที่มีในหน้าหนังสือพิมพ์

4. การให้ความบันเทิง หมายถึง ความบันเทิงที่ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่านเนื้อหาในหนังสือพิมพ์เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียด และพักผ่อนสมองไปด้วยในเวลาเดียวกัน เช่น การอ่านการ์ตูน บทความ สารคดี บทความวิจารณ์ต่างๆ เกมส์ นวนิยาย ข่าวซุบซิบในวงการต่างๆ เป็นต้น

สมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย จัดสัมมนาเรื่อง หนังสือพิมพ์กับผู้อ่าน (2526, 116-117) ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับสภาพของหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันนี้ว่า ยังมีได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้อ่านเป็นเป้าหมายใหญ่ ซึ่งมีลักษณะ

1. มุ่งที่ผลประโยชน์ทางการค้ามากกว่าการให้ข่าวสารที่เป็นแก่นสาร
2. การเลือกข่าวสารมาเสนอต่อผู้อ่าน ยังไม่ได้คำนึงถึงการเสริมความรู้ให้กับผู้อ่านอย่างจริงจัง
3. ไม่ได้ยกระดับความรู้ผู้อ่านเท่าที่ควร
4. ยังคำนึงถึงผลประโยชน์ของนายทุนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตกอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของเจ้าของหนังสือพิมพ์
5. การปฏิบัติหน้าที่ของนักหนังสือพิมพ์ยังไม่สามารถทำได้อย่างอิสระ เพราะต้องขึ้นอยู่กับนโยบายหนังสือพิมพ์และเจ้าของ ตลอดจนยังมีผลกระทบจากสภาวะการเมือง
6. หนังสือพิมพ์ยังขาดความรับผิดชอบในการบ่อนข่าวสารที่ถูกต้อง ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ผู้อ่าน
7. หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ยังไม่ยอมรับฟังความจริงบางอย่างเกี่ยวกับตนเอง จึงทำให้ขาดการปรับปรุงคุณภาพให้สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้อ่านต้องการ
8. ยังมีปัญหาว่าผู้อ่านทุกวันนี้มีความเชื่อถือหนังสือพิมพ์ได้มากน้อยแค่ไหน ผู้อ่านต้องแยกแยะเองว่าหนังสือพิมพ์ฉบับไหนจะเชื่อถือได้หรือไม่
9. การเสนอข่าวสาร ความคิดเห็น ยังคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าผลประโยชน์ที่กระทบต่อประชาชน
10. มีหนังสือพิมพ์ที่มีคุณภาพบางฉบับเท่านั้น ที่พยายามให้ความรู้แก่ประชาชน แต่หนังสือพิมพ์เหล่านี้มียอดจำหน่ายน้อยเกินไป

11. สมาคมต่างๆของหนังสือพิมพ์ ยังไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเคร่งครัด ขาดข้อบังคับทางกฎหมายที่จะควบคุมดูแลนักหนังสือพิมพ์ให้มีคุณภาพได้ มีลักษณะขาดการสร้างสรรค์ทางความคิดและการพัฒนา

12. ยังมีหนังสือพิมพ์ และนักหนังสือพิมพ์ที่ดีมีคุณภาพอีกมากที่พยายามจะยกระดับความรู้ผู้อ่าน แต่ต้องถูกจำกัดโดยปัจจัยต่างๆ ในสังคม เช่น นโยบายของหนังสือพิมพ์ ความต้องการของนายทุน กฎหมาย ตลอดจนการคำนึงถึงผลประโยชน์ทางการค้ามากเกินไป

13. หนังสือพิมพ์มีลักษณะเป็น "กอสลิปโฟกัส" มากกว่าการสร้างสาธารณสมบัติให้แก่ประชาชน

14. ภายใต้ระบบทุนนิยม หนังสือพิมพ์ยังมุ่งที่ผลกำไรมากเกินไป

กลุ่มที่อภิปรายมีความเชื่อว่าหนังสือพิมพ์มีอิทธิพลและบทบาทต่อผู้อ่าน ประชาชน สังคม และประเทศชาติอย่างมากมายทั้งในด้านการสร้างสรรค์และทำลาย นอกจากนี้ทั้งในการให้ข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็น ความบันเทิง และสื่อโฆษณาแล้ว หนังสือพิมพ์ยังเป็นผลกระทบและสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของประชาชน ธรรมเนียมของประชาชน ศีลธรรม และมาตรฐานการครองชีพของประชาชนอีกด้วย ฉะนั้นเพื่อให้หนังสือพิมพ์ได้เอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับผู้อ่าน ในลักษณะของแหล่งข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ หนังสือพิมพ์จึงควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ทำหน้าที่ในฐานะเป็นแหล่งข่าวสาร ข้อมูลที่เที่ยงตรง ถูกต้อง
2. มีความรับผิดชอบทั้งต่อสังคม ประเทศชาติ ผู้อ่าน ในฐานะผู้ให้ความรู้ ผู้ดูแลสอดส่อง และผู้ควบคุมชี้แนะของสังคม
3. ควรปฏิบัติหน้าที่ในการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา การกระจายข่าวสาร ชี้แนะสังคม และถ่ายทอดเจตนารมณ์ คุณค่าของสังคม
4. เป็นตัวแทนในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นสาธารณะ พึงทักษ์ดูแลผลประโยชน์ของประชาชน
5. พยายามยกระดับความรู้ การศึกษาของผู้อ่าน
6. ไม่ทอดทิ้งผู้อ่าน ควรมุ่งเป้าหมายการทำวิชาชีพ เพื่อประโยชน์ของผู้อ่าน
7. ให้ข้อมูลความคิดเห็นที่สร้างสรรค์สังคม
8. ให้ข้อมูลที่ถูกต้องท่ามกลางสังคมที่สับสน

สิ่งที่ผู้อ่านคาดหวังจากหนังสือพิมพ์ เมื่อหนังสือพิมพ์ได้พยายามปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง อย่างเป็นกลาง คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและประเทศชาติอย่างบริสุทธิ์ใจแล้วก็ย่อมทำให้ผู้อ่านได้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเที่ยงตรงเที่ยงตรงมากขึ้น นอกจากนั้นผู้อ่านส่วนมากยังต้องการให้นักหนังสือพิมพ์ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของหนังสือพิมพ์ให้มากกว่านี้ รวมทั้งการมีจริยธรรมในวิชาชีพของหนังสือพิมพ์ด้วย

นอกจากการศึกษาถึงหน้าที่ของหนังสือพิมพ์จากการเสนอเนื้อหาข่าวสารบันเทิงตามบทบาทหน้าที่ที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยมองความเห็นว่ายังมีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับผู้อ่านและสังคมอีกด้านหนึ่ง ซึ่งสามารถนำมาอธิบายการทำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ได้ บทบาทในกระบวนการสังคมกรรม

กระบวนการสังคมกรรม เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตั้งแต่มนุษย์แรกเกิดไปจนมนุษย์ตาย เพื่อที่จะเตรียมเข้าสู่สังคมในแต่ละช่วงชีวิต เพื่อให้มนุษย์เข้าใจบทบาท สิทธิ และหน้าที่ที่มนุษย์เราจะต้องปฏิบัติในฐานะสมาชิกของแต่ละสังคม

สื่อสารมวลชนเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่มีบทบาทในการที่จะช่วยเตรียมมนุษย์เราไปสู่สังคม การอ่านหนังสือพิมพ์ การดูโทรทัศน์ การฟังวิทยุ การดูภาพยนตร์ ล้วนแต่มีส่วนในการปลูกฝังค่านิยม ความคิด ทักษะคติต่างๆ ให้เราได้ทั้งสิ้น ในยุคสมัยที่สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนายังมีบทบาทอยู่ในสังคม สื่อสารมวลชนอาจจะมามีบทบาทในกระบวนการสังคมกรรม น้อยกว่าสถาบันดังกล่าวข้างต้น แต่ในสถานะที่สถาบันเหล่านี้มีบทบาทน้อยลง หรือมีความสำคัญลดลงไปในสายตาของมนุษย์เรา สื่อมวลชนก็จะมีบทบาทในกระบวนการสังคมกรรมมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

บทบาทของสื่อมวลชนมีความสำคัญมากขึ้นจนเราไม่อาจมองข้ามได้ และหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นสถาบันสื่อมวลชนหนึ่งก็มีความสำคัญในการสร้างกระบวนการสังคมกรรมด้วยเช่นกัน

เสรี วงษ์มณฑา (2535 : 682-687) ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชนในกระบวนการสังคมกรรมไว้ว่า

1. สื่อมวลชนสอนบทบาทการอยู่ในสังคม มนุษย์เราจะต้องมีบทบาทต่างๆ บทบาทของความเป็นแม่ เป็นพ่อ เป็นครู เป็นนักเรียน เป็นพี่ เป็นน้อง เป็นผู้บังคับบัญชา เป็นลูกน้อง ปัจจุบันนี้ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ เหล่านี้จากสื่อมวลชนอย่างมากมาย ทั้งจากคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์ บทความในนิตยสาร บทบาทของตัวละครในนวนิยาย ในวิทยุโทรทัศน์ ในภาพยนตร์

เราได้เรียนรู้ ในระยะต่างๆ ที่เราเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งนั้น เราต้องประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้จากสื่อมวลชนอย่างแท้จริง การเรียนรู้จากสื่อมวลชนเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ ไม่ต้องตั้งใจเรียน ทำให้เกิดการซึมซับได้ง่าย

2. สื่อมวลชนสร้างค่านิยม ในขณะที่เรากำลังเรียนรู้บทบาทของการเป็นสมาชิกสังคมต่างๆ จากสื่อมวลชนนั้น เราก็รู้ค่านิยมไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นค่านิยมเรื่องการสะสมทรัพย์สิน การดำเนินชีวิต ความทะเยอทะยาน จุดหมายปลายทางของชีวิต หรือค่านิยมทางเพศ ในปัจจุบันนี้โฆษณา ภาพยนตร์ นวนิยาย และข่าวสารเกี่ยวกับคนดังในสังคม ทำให้เราเรียนรู้เรื่องของวัตถุนิยมและกระตุ้นให้เรานิยมการสะสมทรัพย์สินไม่รู้จบ

ค่านิยมต่างๆ ที่สื่อมวลชนได้มอบให้กับสังคมนี้ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยได้มาก ทั้งทางด้านค่านิยมทางเพศ กฎเกณฑ์ของศีลธรรมจรรยา ความเชื่อในวัตถุนิยม ความเชื่อในเรื่องของเล่ห์เหลี่ยมของชีวิตที่จะไม่ยอมให้ชีวิตภายใต้คำพิพากษาของสังคม และการหลีกเลี่ยงจากเอกลักษณ์ของความ เป็นชาติ ซึ่งค่านิยมเหล่านี้มักจะเกิดขึ้นในช่วงวัยรุ่น จึงเป็นปัญหาของว่างระหว่างวัยรุ่นกับวัยผู้ใหญ่

3. สื่อมวลชนสร้างทัศนคติ ทัศนคติคือความพร้อมที่จะประพฤติปฏิบัติ ประกอบไปด้วยความรู้ ความรู้ดี และแนวโน้มของพฤติกรรม สื่อมวลชนจะเป็นผู้ให้ข่าวสารแก่เรา ให้ความรู้แก่เรา และจะสอนวิธีการประเมินสิ่งต่างๆ รอบตัวเรา ตลอดจนชี้แนวทางที่จะเลือกอันควรต่อการปฏิบัติ ซึ่งทำให้ทัศนคติของคนเราเปลี่ยนแปลงไป

4. สื่อมวลชนสอนวิธีการใช้เวลาให้กับเรา แต่ก่อนเราอาจจะใช้เวลาว่างใกล้เคียงกับเพื่อนฝูงหรือพ่อแม่ เพราะเราเรียนรู้เรื่องการใช้เวลาจากพ่อแม่และเพื่อนบ้าน เพื่อนในโรงเรียน แต่ในปัจจุบันนี้ลูกกับพ่อแม่อาจจะมีการใช้เวลาว่างที่ต่างกันเสีย เช่น กีฬา ดนตรี การท่องเที่ยว หรือการสะสมอะไรก็ตาม ทั้งนี้เพราะเราได้เรียนรู้วิธีการใช้เวลาว่างเหล่านั้นจากสื่อมวลชนมากกว่าจากพ่อแม่

แม้ เราได้จากแนวทางการใช้เวลาว่างของตัวคนในภาพยนตร์ นวนิยาย และจากข่าวคนดังในสังคม

5. สื่อมวลชนสอนวิธีการใช้เงิน ในปัจจุบันนี้ เด็กวัยรุ่นจะใช้เงินที่พ่อแม่ให้เข้ามาในแนวทางที่ต่างไปจากพ่อแม่คิดหรือบางที่รับไม่ได้เอาเลย เด็กวัยรุ่นบางคนอาจจะมีภาระเงินเองซึ่งเป็นเรื่องใหม่ในสังคมเรา ทั้งนี้เพราะความทะเยอทะยานเกี่ยวกับการใช้เงินที่พวกเขาได้เรียนรู้จากสื่อมวลชน การแต่งตัว การนั่งตามร้านอาหารราคาแพง ถือได้ว่าเป็นอิทธิพลของสื่อสารมวลชนอย่างแท้จริง เพราะหน้าแพชั่นในนิตยสาร คือที่มาของการแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าราคาแพง ยี่ห้อดังๆ และการโฆษณา ตลอดจนบทความข่าวสังคมต่างๆ คือที่มาของการนิยมใช้เงินไปกับการสั่งอาหารราคาแพง

6. สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมรสนิยม ด้วยเทคโนโลยีที่เจริญขึ้น เช่น การอัดเสียง การถ่ายภาพยนตร์ และวิดีโอ ทำให้สื่อสารมวลชนไม่สามารถยกระดับรสนิยมของประชาชนให้สูงขึ้นได้ มาตรฐานของสุนทรีย์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมในจุดนี้ลดลงไปมาก ประชาชนในปัจจุบันรับอะไรที่เป็นศิลปะได้ง่ายกว่าเดิม เราจะพบเห็นเพลงในรูปแบบ ทั้งที่มีศิลปะสูงสุดและที่ไม่มีศิลปะเท่าใดนัก แต่สื่อมวลชน เช่น คอลัมน์บันเทิงในหนังสือพิมพ์ บทความในนิตยสารดารา และสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ต่างๆ มีส่วนทำให้เพลงเหล่านี้เป็นที่นิยม และทำให้คนคิดว่านี่คือศิลปะที่ดีเพราะว่ามีความดังมาก ตลาดของศิลปะด้านต่างๆ กว้างขวางออกไปมาก ยิ่งตลาดของศิลปะกว้างขวางไปเท่าไร มาตรฐานสุนทรีย์ของมนุษย์ก็ยิ่งต่ำลง ทำให้เรายอมรับอะไรได้ง่ายขึ้น ความถี่ของการปรากฏในสื่อมวลชนกลายเป็นที่มาของการยอมรับแทนการพิจารณาแง่มุมของสุนทรีย์อย่างที่เราเคยเรียนรู้จากสถาบันการศึกษาในสมัยก่อนๆ ละครนวนิยาย ภาพยนตร์ ดนตรี มีทุกประเภทสำหรับคนทุกระดับชั้น จนความปรารถนาที่จะพัฒนารสนิยมความเหมาะสมกับงานศิลปวัฒนธรรมชั้นสูงกลายเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นอีกต่อไป

7. สื่อมวลชนชี้แนะการตอบโต้ทางอารมณ์ ในการดำเนินชีวิตในสังคม เราต้องเผชิญกับสิ่งเร้าต่างๆ มากมาย ทั้งที่เป็นสิ่งของ เหตุการณ์ และตัวบุคคล สื่อมวลชนได้สอนให้เราเรียนรู้การตอบโต้ทางอารมณ์กับสิ่งเหล่านั้น สื่อมวลชนมีส่วนสร้างแนวทางอารมณ์ของเราได้ทั้งนั้น เช่น ปัจจุบันความยำเกรงฝ่ายบริหารลดลง การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลมีสูงขึ้น เพราะข่าวในสื่อมวลชนออกมาในรูปแบบนั้น ภาพยนตร์หลายเรื่องที่ทำให้เห็นการตอบโต้ที่รุนแรง การเถียงครู เถียงพ่อแม่ ซึ่งทำให้เด็กจำนวนไม่น้อยยอมรับและคิดว่าเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้อย่างไม่เสียหาย

8. สื่อมวลชนกำหนดปทัสสถานของพฤติกรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมเราจะมีปทัสสถานของการประพฤติ แต่ก่อนนี้กลุ่มเคยมีบทบาทสำคัญที่สุดในการกำหนดปทัสสถาน ในปัจจุบันกลุ่มยังมีความสำคัญอยู่ แต่ในขณะที่เดียวกับสื่อมวลชนได้สร้างกลุ่มอ้างอิงขึ้นมา เช่น การเป็นดารา การเป็นนักกีฬา การเป็นนักวิชาการ การเป็นนักการเมือง สื่อมวลชนจะชี้ให้เราเห็นว่าเขาเหล่านั้นมีปทัสสถานของพฤติกรรมเป็นอย่างไร กลุ่มเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องเป็นกลุ่มที่แท้จริงของเรา แต่เป็นกลุ่มอ้างอิงที่เราได้ผันทะเลาะทะเลาะจากการได้เรียนรู้เกี่ยวกับกลุ่มจากสื่อมวลชน แล้วก็นำเอาปทัสสถานของพฤติกรรมของกลุ่มอ้างอิงเหล่านี้มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

จะเห็นได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สะท้อนให้เห็นสิ่งที่หนังสือพิมพ์นำเสนอทั้งในแง่บวกและแง่ลบแก่ผู้อ่าน ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปหน้าที่เหล่านี้เป็นประเด็นการนำเสนอเนื้อหาต่อบันเทิงของหนังสือพิมพ์ 6 ประเด็นได้แก่

1. การให้ข้อมูลข่าวสารด้านบันเทิง
2. การให้ความรู้ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และวิพากษ์วิจารณ์
3. การส่งเสริมและสนับสนุนผลงานและบุคคลในวงการด้านศิลปะบันเทิง
4. การเปิดรับความคิดเห็น
5. การให้คำนิยม หรือรสนิยมใหม่ในสังคม
6. การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และบริการ